

Jean-Luc Marion należy zapewne do najbardziej znanych dziś filozofów francuskich. Specyfika jego myśli sprawia, że jest ona ciekawa również i dla teologów. Stąd też na rynku książkowym pojawia się coraz więcej pozycji dotyczących teologicznych aspektów myślenia francuskiego filozofa. Jedną z nich jest prezentowana tu monografia pióra R. Hornera. Jest to pierwsze całościowe opracowanie teologicznego wymiaru dzieła Mariona. Książka stanowi jeden z pierwszych systematycznych owoców amerykańskiego zainteresowania twórczością Mariona. Marion, jako profesor zarówno na *Universite de Paris (Sorbone IV)* i *Chicagowskiej Divinity School (University of Chicago)*; dawna katedra P. Ricouera, budzi w filozoficznych i teologicznych kręgach Ameryki Północnej – i w ogóle w świecie anglojęzycznym – nie małe zainteresowanie.

Robin Horner, autor opracowania, jest wykładowcą teologii w *Australian Catholic University, Fitzroy, Australia*. Jest on bodaj jednym z lepszych interpretatorów Mariona. Główny punkt zainteresowania Hornera to możliwość aplikacji poglądów filozofa z Paryża do teologii chrześcijańskiej.

Monografia składa się trzech części i posłowie oraz trzech załączni-

ków. W rozdziale pierwszym Horner zajmuje się kontekstualizacją poglądów Mariona. Rozdział ten stanowi panoramę całości monografii. Horner określa tu filozoficzne przedłożenia takie jak fenomenologię i obecność motywów postmodernistycznych w filozofii Mariona, który – pomimo swych teologicznych zainteresowań – pozostaje bardziej filozofem niż teologiem. Ta część monografii jest ciekawa również i dlatego, że zawiera biografię Mariona, opracowaną dość szczegółowo. Pozwala to na osadzeniu całej postury intelektualnej Mariona w barwnej historii filozoficznego myślenia ostatnich dekad.

Rozdział drugi opisuje 'teologiczne obalenie metafizyki' (*theological destitution of metaphysics*) jakie dokonuje się w pismach paryskiego filozofa. Zdaniem Hornera, Marion potrzebuje teologii, aby wskazać na dziejowe niedostatki metafizyki klasycznej i podjąć próbę jej dekonstrukcji. Krytyka metafizyki jest u Mariona – przynajmniej u początku jego filozoficznej drogi – ściśle teologiczna. To w tym duchu należy odczytać dwie najpoważniejsze prace naszego autora powstałe u zarania jego kariery naukowej, które zresztą przyniosły mu światową renomę. Idzie tu oczywiście o *Idola i dystans* (Grasset 1977) oraz *Boga bez bycia*,

(Fayard 1982, tłumaczenie polskie, Znak, Kraków 1996)

Rozdział trzeci przedstawia teologiczne wymiary Marionowskiej modyfikacji fenomenologii, *fenemenu nasyconego* (autorskiego pojęcia Mariona), oraz miłości. Rozdział ten jest próbą opisanego przekraczania zastanego projektu fenomenologii. Przekraczanie to jest dla Mariona ściśle związane z ideą fenomenologii, która dla Mariona, zdaniem Hornera, otwiera się ku teologii. Najlepszym przykładem owego otwierania są wspomniane już *fenomeny nasycone*.

Z naukowego punktu widzenia na uwagę zasługują załączniki. W pierwszym odnajdujemy szczegółową bibliografię dzieł Mariona. W drugim Horner wylicza prace na temat Mariona i głównych przedstawicieli współczesnej fenomenologii. Trzeci załącznik to wybór z tekstów filozofa donacji. Wspomniane załączniki stanowią bardzo cenne narzędzie pracy dla wszystkich, którzy zajmują się studiowaniem Mariona jak i w ogóle współczesnej fenomenologii.

Jak widać, Horner analizuje teologiczną strukturę i zawartość dzieła Mariona opierając się na dwóch uprzywilejowanych miejscach jego filozofii. *Pierwszym* jest, wspólna dla większości myślicieli współczesnych, krytyka metafizyki. *Drugim* elementem to wyodrębnienie w ludzkim doświadczeniu świata elementu przecucia radykalnej pełni. Przecucie to powstaje w podmiocie pod

wpływem spotkania z fenomenami nasyconymi, czyli z takimi miejscami rzeczywistości i ideami, w których podarowane jest wyrywające, ze zwykłości codziennego doświadczenie, spotkanie z podarowującą się innością. Uważam, że Horenowska identyfikacja głównych kanałów, poprzez które teologia przedostaje się do filozofii Mariona i dzięki którym filozofia może deliberować nad teologią, jest właściwe. Ujmując rzecz syntetycznie można stwierdzić, iż Horner pokazuje w swojej książce teologiczne możliwości fenomenologii. Teologiczne wymiary systemu Mariona związane są bowiem ściśle (również genetycznie) z jego zmodyfikowaną koncepcją fenomenologii.

Horner podjął się całkiem trudnego zadania. Pomimo faktu dosyć znaczącej obecności tematów i wątków ściśle teologicznych w filozofii Mariona, ich opisanie nie jest wcale łatwe (być może, że właśnie za sprawą ich wszędobylskości). Główny pojawiający się problem związany jest z demarkacją pomiędzy filozofią i teologią. Myślę, że Hornerowi udało się pokazać, że filozoficzno-teologiczny system Mariona żadnej prostej lub uproszczonej demarkacji się nie poddaje. Filozofia Mariona żyje w dużym stopniu teologią. Takie tematy jak idol i ikona, eucharystia, biskup jako teolog, donacja, objawienie, itd., są pochodzenia teologicznego i właśnie jako takie – to znaczy bez marginalizacji ich teologicznego pochodzenia – stanowią

dla Mariona uprzywilejowane miejsca jego namysłu filozoficznego. Przy zachowaniu wszystkich rygorów metodologicznych i słusznej autonomii, Marion myśli filozoficznie z głębi teologii, a teologicznie z głębi fenomenologii.

Książka Hornera stanowi swoistego rodzaju świadectwo przezwyciężenia paradygmatu separacjonistycznego w filozofii i teologii (M. Heidegger). Jest ona również szkicem opisu możliwości teologizowania z użyciem fenomenologii.

Robert J. Woźniak

Mark Weedman, *The Trinitarian Theology of Hilary of Poitiers*, (Supplements to *Vigiliae Christianae*, 89), Brill, Leiden-Boston 2007, ss. 219

Dr Mark Weedman jest profesorem teologii biblijnej i historycznej w Crossroads College. W swojej pracy badawczej zajmuje się głównie teologią trynitarną czwartego wieku. Obecnie przygotowuje monografię na temat starożytnej historii teologii trynitarniej na zachodzie.

Monografia Weedmana to próba nowej interpretacji teologii trynitarniej Hilarego z Poitiers. Praca składa się z dwóch części podzielonych na osiem rozdziałów. Pierwsza część poświęcona jest rozwojowi i kontekstowi teologii trynitarniej Hilarego. Znajdujemy tu opis stanowiska jakie Hilary zajął w zachodnich echem sporów homoiańskich i homoiusiańskich. Interesujące jest również zestawienie teologii Hilarego z posturą Bazylego z Ancyry dokonane na tle analizy dziedzictwa Synodu z Sirmium (357). Część druga stanowi

bezpośrednią próbę interpretacji całości trynitarnego myślenia Hilarego. Zgodnie z najnowszymi trendami w czytaniu Ojców, Weedman zwraca tu szczególną uwagę na egzegzę Hilarego – to ona jest pierwszym źródłem teologii autora *De Trinitate*. Drugim wielkim tematem tej części jest chrystologia Hilarego: zręby doktryny trynitarniej Hilarego odsłaniają się właśnie na podstawie analizy jego poglądów chrystologicznych (koncepcja imienia i narodzin Boga, wcielenie i męka Syna oraz, w końcu, tematyka zrodzenia Syna). Teologia trynitarna jest w takim ujęciu nieodłączna od chrystologii. Bogactwo ujawnia się również w jej powiązaniach z nauką o stworzeniu i zbawieniu. Obraz teologii trynitarniej jaki Weedman proponuje jest wrażliwy na całościową wizję dogmatu jaka stanowiła